

Advies over de conceptnota 'Naar een duurzame cultureel-erfgoedwerking in Vlaanderen'

Op 25 maart 2016 hechtte de Vlaamse Regering haar goedkeuring aan de conceptnota 'Naar een duurzame cultureel-erfgoedwerking in Vlaanderen. Een langetermijnvisie voor cultureel erfgoed en cultureel-erfgoedwerking in Vlaanderen'. De Sectorraad Kunsten en Erfgoed van de SARC brengt op eigen initiatief advies uit over deze conceptnota.

Situering

In zijn Beleidsnota Cultuur 2014-2019 kondigt^{1ste} alinea "herformulering van voormalige basisfuncties naar een nieuwe benadering met functies en rollen voor de cultureel erfgoedwerking" de minister van Cultuur Sven Gatz aan een langetermijnvisie te willen ontwikkelen inzake de zorg voor en ontsluiting van cultureel erfgoed in en voor Vlaanderen (SD 7, p. 34 e.v.). De nood aan dergelijke langetermijnvisie werd in de sector al langer aangekaart, o.m. door FARO (cfr. PRISMA), de Adviescommissie Cultureel Erfgoed (cfr. Landschapstekening 2014) en door de Sectorraad Kunsten en Erfgoed (cfr. Memorandum 2014-2019, p. 28).

In maart 2015 werd het startschot gegeven voor een participatief visietraject rond een cultureel-erfgoedbeleid van de Vlaamse Gemeenschap in Vlaanderen en Brussel. Dit traject werd, in opdracht van minister Gatz, opgestart door de afdeling Cultureel Erfgoed van het Departement CJSM, en in samenwerking met het steunpunt FARO. Tijdens dit traject werd ook het cultureel-erfgoedveld betrokken via een bevraging en verschillende terugkoppelmomenten, o.a. focusgroepen, het Groot Onderhoud en twee sectorbijeenkomsten.

Daarnaast hadden ook andere trajecten en initiatieven impact op de conceptnota, waaronder het traject rond de afslanking van de provincies (interne staats hervorming), het witboek aanvullende financiering en de conceptnota gecoördineerd vrijwilligersbeleid van minister Gatz, en daarnaast ook verschillende visienota's vanuit de sector (o.a. van de Vlaamse Kunstcollectie, Overleg Vlaamse Musea en de erfgoedcellen).

Voorliggende conceptnota wil een langetermijnvisie voor cultureel erfgoed en cultureel-erfgoedwerking in Vlaanderen bieden, waarin de band tussen verleden, heden en toekomst én het delen van 'gemeenschappelijk goed' belangrijke uitgangspunten zijn.

De nota heeft als doel om waar mogelijk de roerende en immateriële erfgoedbenadering dichter bij elkaar te brengen. Hij ambieert een samenhangend, inspirerend en ambitieus kader voor het cultureel-erfgoedbeleid en wil de samenleving bewust maken van de gedeelde verantwoordelijkheid voor cultureel erfgoed.

Advies

1. Appreciatie voor de conceptnota, maar ook enkele bedenkingen

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed staat positief tegenover het langetermijnperspectief en de globale ambities in de conceptnota. Het verbinden van de roerende en immateriële erfgoedbenadering (onder meer in een herformulering van de voormalige 'basisfuncties' naar een nieuwe benadering met functies en rollen voor de cultureel erfgoedwerking), het streven naar een duurzame langetermijnvisie, het creëren van draagvlak en de nadruk op gedeelde verantwoordelijkheid zijn hier enkele voorbeelden van.

De sectorraad is ook tevreden over het afgelegde traject. De ruime participatie uit de sector (o.a. via visienota's, focusgroepen en overlegmomenten) wordt als een pluspunt ervaren. De geformuleerde bezorgdheden uit de sector werden tijdens het volledige traject meegenomen.

De sectorraad formuleert echter ook kritische bedenkingen bij de uitwerking in de beleidslijnen. De conceptnota blijft op heel wat fronten nog te vaag en gaat niet in op de concrete operationalisering. Bovendien is er een onevenwicht tussen enerzijds algemene benaderingen en anderzijds soms zeer concrete en nominatieve passages.

Een financieel raamwerk of perspectief ontbreekt nog. Meer specifiek is er onduidelijkheid over de (structurele) financiering van onder meer de expertisecentra, de organisaties voor volkscultuur en de samenwerkingsverbanden.

De sectorraad Kunsten en Erfgoed leest in de conceptnota een aantal goede beleidsambities. Hij apprecieert ook dat de sector actief betrokken werd bij de uitwerking ervan. De ambities en beleidslijnen worden echter onvoldoende geoperationaliseerd. De sectorraad vraagt met aandrang om de invulling en uitwerking van begrippen en kaders te concretiseren, zodat de impact op de sector duidelijker wordt. Een organisatorisch en financieel raamwerk ontbreekt vooralsnog.

2. Een nieuwe opdeling van de cultureel-erfgoedtaken: verdere verfijning nodig

Om (de basistaken omtrent) roerende en immateriële erfgoedwerking dichterbij elkaar te brengen en op elkaar af te stemmen, stelt de conceptnota een nieuwe opdeling van de cultureel-erfgoedtaken voor. De taken worden gegroepeerd in zes clusters: benoemen, behouden, onderzoeken, delen, betrekken en ondersteunen. Het is de bedoeling hiermee een gemeenschappelijk begrippenkader voor de verschillende deelsectoren te ontwikkelen, zonder hierbij hun eigenheid uit het oog te verliezen.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed staat positief tegenover de ambitie om de roerende en immateriële erfgoedbenadering dichterbij elkaar te brengen, evenals om de diverse bestaande types cultureel-erfgoedwerking van een gemeenschappelijk kader van erfgoedtaken te voorzien.

Het huidige overzicht in een poging tot clustering tot de 6 functies (benoemen, behouden, onderzoeken, delen, betrekken, ondersteunen) zal echter nog nood hebben aan verdere verfijning.

Specifiek wat betreft de erfgoedbibliotheken vraagt de sectorraad om hun plaats en rol binnen een fijnmazig cultureel erfgoedbeleid te expliciteren. Dit spreekt niet duidelijk uit de nota.

De functies kunnen in hun huidige formulering de (geest van) immateriële-cultureel-erfgoedwerking niet helemaal vatten. Concrete bedenkingen zijn o.a.:

- de functies 'delen' en 'betrekken' zijn nog onvoldoende onderling conceptueel en operationeel afgestemd en uitgedacht.
- de functie 'ondersteunen' bestrijkt vele dimensies. Bovendien zou deze functie deels ook bij voornoemde 5 functies een vanzelfsprekendheid moeten zijn. Inhoudelijke opdrachten en opdrachten m.b.t. organisatie management lijken er ook in door mekaar te lopen.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed juicht de ambitie toe om de roerende en immateriële erfgoedbenadering te verbinden, maar plaatst vraagtekens bij de operationalisering. De conceptnota gaat onvoldoende in op de concrete invulling en uitwerking van deze begrippen. De impact op de erfgoedsector blijft op die manier zeer vaag.

3. Principes van cultureel-erfgoedwerking

In de conceptnota worden, geïnspireerd op internationale ethische en beleidskaders, een aantal principes belicht die richtinggevend zijn voor cultureel-erfgoedwerkingen. Deze vijf principes bieden een kader voor een toekomstgerichte erfgoedwerking: duurzaamheid, betrouwbaarheid, meerstemmigheid, toegankelijkheid en participatie.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed steunt de voorgestelde principes. Het blijft echter onduidelijk op welke wijze deze principes vertaald zullen worden in het beleid. De conceptnota stapelt rollen, functies, principes en uitgangspunten op elkaar, naast elementen waarin sterkt de nadruk wordt gelegd in de tekst (bv. samenwerking en netwerking). De correlatie tussen de begrippen is niet duidelijk.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed steunt de voorgestelde principes, maar vraagt duidelijkheid omtrent de uitwerking in de praktijk en de correlatie met andere elementen in de conceptnota.

4. Actuele uitdagingen

De conceptnota schetst ook de actuele uitdagingen voor cultureel-erfgoedwerking in Vlaanderen. Er werden zes overkoepelende uitdagingen geïdentificeerd: noden op vlak van collectiebeleid, impact van het digitale tijdperk, publiekswerking en participatie, internationale werking, uitdagingen inzake immaterieel erfgoed en bestuurlijke veranderingen. De zes overkoepelende uitdagingen vormen volgens de sectorraad een goede afspiegeling van de noden die in het veld.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed wijst bijkomend op grote uitdagingen inzake duurzaamheid. De sectorraad heeft het in dit kader niet enkel over ecologische aspecten, maar ook over duurzaamheid als langetermijnperspectief voor sector en beleid op vlak van regelgeving, financiële stabiliteit en sociale duurzaamheid. De Vlaamse overheid dient een kader te scheppen om deze duurzaamheid mogelijk te maken. Dit vraagt de nodige (financiële) groei en stabiliteit.

Omwille van het belang van duurzaamheid voor een slagkrachtige erfgoedsector, vraagt de sectorraad om duurzaamheid toe te voegen aan de actuele uitdagingen.

5. Kruisverbanden met andere beleidsdomeinen

Er is op verschillende plaatsen aandacht voor linken en kruisverbanden met andere beleidsdomeinen (o.m. toerisme, onderwijs en onroerend erfgoed) en andere actoren buiten de erfgoedsector. De sectorraad merkt echter op dat de kunstensector uit het oog wordt verloren. Beide sectoren gaan in de praktijk steeds vaker op zoek naar onderlinge synergie. De sectorraad vraagt om de mogelijkheden tot onderlinge afstemming en versterking ook in de conceptnota een duidelijke plaats te geven.

6. Beleidslijnen

De uitgetekende beleidslijnen expliciteren de rollen en de verantwoordelijkheden die de Vlaamse overheid opneemt in overleg en afstemming met andere bestuursniveaus en beleidsdomeinen.

De conceptnota schept een zeer ambitieus kader. In hun globale opzet en algemene doelstelling kunnen de beleidslijnen dit ambitieus beleidskader vormgeven en scheppen ze kansen voor de toekomstige beleidsontwikkeling. In de puntsgewijze onderverdeling en invulling per beleidslijn vragen heel wat uitdagingen en keuzes echter nog uitklaring.

In wat volgt wordt dieper op deze beleidslijnen ingegaan.

6.1 Een gevarieerde aanwezigheid van cultureel erfgoed in Vlaanderen waarborgen

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed kan zich vinden in deze zeer sterke beleidslijn.

De sector is reeds lange tijd vragende partij voor een globale benadering ('Collectie Vlaanderen' en een waarderingskader). Het wordt dan ook als een grote verdienste ervaren dat hier de nood aan en ontwikkeling van een waarderingskader en -methodologie, afstemming en inspraak ingeschreven worden. Het besef dat keuzes nodig zijn, is eveneens een gedeeld inzicht in het veld en beleid.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed vindt het positief dat er in dit hoofdstuk aandacht is voor roerend en immaterieel erfgoed en dat er eveneens een passage uitgewerkt wordt met oog op erfgoedwerking in het digitale tijdperk.

Om cultureel erfgoed kwaliteitsvol te waarderen wordt 'een doordacht waarderingsbeleid' een voorwaarde bij het uitwerken van subsidie-instrumenten inzake collectiegericht denken op vlak van roerend erfgoed. De Sectorraad Kunsten en Erfgoed steunt deze beslissing en vraagt om de sector te betrekken bij de verdere uitwerking van een waarderingsinstrument dat de intrinsieke waarde van cultureel erfgoed ook erkent. Op die manier kan via afstemming tot een gedragen kader worden gekomen.

Tot slot beaamt de sectorraad dat overleg over herbestemming, overdracht en collectiemobiliteit moet ingebakken zijn in de deontologie van alle erfgoedwerkers. Het is aan de Vlaamse overheid om dit te stimuleren en te ondersteunen.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed steunt daarom de oprichting van een Collectieplatform Vlaanderen dat o.a. zal instaan voor de onderlinge afstemming van een collectieplan. Deze ambitie is een haalbare doelstelling op lange termijn en komt tegemoet aan de noden in de sector. Er is wel vraag naar verheldering van de visie op timing en fasering voor het uitbouwen van waarderingskader en collectieplatform, alsook hoe de verhouding dan kan ontwikkeld worden tot de volgende beleidslijnen en de concrete organisatie en ondersteuning van de erfgoedwerkingen.

Daarnaast ziet de Sectorraad Kunsten en Erfgoed nog enkele punten die verder dienen uitgeklaard te worden.

Depotwerking

Zo zal de Vlaamse Regering de regierol van de provincies inzake depotinfrastructuur overnemen. Dit betekent dat ook de depotconsulenten van het provinciale niveau worden overgeheveld naar het Vlaamse niveau. Tot op heden is de heroriëntatie van de depotconsulenten echter nog niet geconcretiseerd. Om een verlies aan expertise te vermijden, dient er op korte termijn gecommuniceerd te worden over de heroriëntatie van deze medewerkers.

Rol VIAA

De bestaande gespecialiseerde kennisinstututen en platformen m.b.t. digitaal erfgoed/ digitale bewaring (o.a. VIAA, PACKED, DAV, LIAS, Cinematek) worden erkend. Bovendien zal werk gemaakt worden van een netwerk waarin ook de provinciale erfgoedbanken geïntegreerd worden. Dit komt tegemoet aan het voorstel van de sectorraad tot oprichting van een kenniscluster digitalisering rond VIAA, Lukas en PACKED vzw.¹ Het is voor de sectorraad echter niet duidelijk welke rol VIAA opneemt binnen het voorgestelde netwerkmodel.

Topstukkenfonds

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed wijst in het kader van een beschermingsbeleid voor erfgoed van uitzonderlijk belang op de nood aan financiële ondersteuning. Het Topstukkenfonds zal worden ingezet voor de verwerving van sleutelwerken, maar het is niet duidelijk of daar extra middelen tegenover staan. In een eerder advies² wees de sectorraad al op de ontoereikende middelen van het Topstukkenfonds.

De sectorraad vraagt met aandrang om de nodige financiële middelen ter beschikking te stellen voor het Topstukkenfonds. Bovendien wijst de raad op de problematiek m.b.t. de dotatie van het Topstukkenfonds. Indien deze jaarlijkse dotatie niet volledig wordt besteed, kan het restbedrag niet worden overgeheveld naar het volgende jaar.

¹ Zie memorandum SARC 2014-2019, p. 34

² Zie advies van de Sectorraad Kunsten en Erfgoed van 5 september 2013 over het buiten België brengen van cultuurgoederen. http://www.cjism.vlaanderen.be/raadcjism/SR_ke/adviezen/20130905-advies-uitvoer-cultuurgoederen.pdf

Actualisering immaterieel cultureel erfgoedbeleid

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed is verheugd dat nood aan actualisering van het immaterieel cultureel erfgoedbeleid wordt opgenomen in de conceptnota. Er wordt in de visie een grote goodwill getoond t.a.v. het jonge beleidsdomein ICE, maar een doordachte uitwerking voor de wijze waarop geïntegreerd (roerend én immaterieel) beleid kan geoperationaliseerd worden in het beleidsinstrumentarium, ontbreekt. Qua instrumentarium wordt immers verder verwezen naar het ICE-reglement, dat evenwel in zijn huidige vorm een zeer beperkte scope heeft (betreft op dit ogenblik enkel de ‘Inventaris Vlaanderen’).

Het is volgens de Sectorraad Kunsten en Erfgoed niet duidelijk of het de bedoeling is dit ICE-reglement in scope uit te breiden, en hoe dit zich dan kan verhouden t.o.v. het cultureel-erfgoeddecreet. Het blijft dan ook nog onduidelijk op welke wijze en in hoeverre het beleid ICE al dan niet apart of geïntegreerd behandeld wordt in het toekomstige beleid. De sectorraad wijst op het potentieel van de voorgestelde geïntegreerde formulering van erfgoedfuncties of -taken om ‘erfgoedwerking’ effectief in beide pijlers van roerend én immaterieel erfgoed te gaan integreren in de decretale uitwerking. Deze volwaardige integratie van de werking omtrent roerend én immaterieel cultureel erfgoed in het kader van het cultureel-erfgoeddecreet wordt door de sectorraad aangemoedigd.

Ondersteuning FoCI

Om tegemoet te komen aan de fysieke infrastructuurnoden stelt Vlaanderen een aantal initiatieven voor die zullen meegenomen worden bij het bepalen van nieuwe beleidsprioriteiten voor het FoCi. De sectorraad wijst op de reeds bestaande noden van het FoCi. Indien de instelling extra opdrachten rond depotwerking krijgt toebedeeld, dan dienen daar de nodige middelen tegenover te staan.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed waardeert de ontwikkeling van een waarderingskader en -methodologie, en het feit dat afstemming en inspraak ingeschreven worden. Het besef dat keuzes nodig zijn en dat een beleid moet worden ontwikkeld waarbij de intrinsieke waarde van erfgoedgehelen ook wordt erkend, is eveneens een gedeeld inzicht in het veld en beleid.

De sectorraad vraagt meer duidelijkheid over de timing, de depotconsulenten, de rol van VIAA en de scope van het ICE-beleid. Hij vraagt aandacht voor de financiering van het Topstukkenfonds en wijst op de druk die momenteel al op het FoCI rust.

6.2 Het cultureel erfgoednetwerk verder versterken en uitbouwen

Complementair beleid en provinciale taken

Bestuursmatige beslissingen i.h.k.v. de interne staatshervorming en de huidige budgettaire context zetten het complementaire model onder druk. De conceptnota stelt dat het veld nood heeft aan een ‘regisseur’ voor het complementaire netwerk. Hiertoe wordt een nieuwe bestuurlijke complementariteit voorgesteld (p.51):

“de Vlaamse overheid en de steden en gemeenten hebben elk een verantwoordelijkheid en overleggen hierover. Het lokale erfgoedbeleid is een zaak van de steden en gemeenten. Waar Vlaanderen dit nog ondersteunt, is er sprake van een bovenlokale meerwaarde. De Vlaamse

overheid structureert, vanuit een nieuwe visie en rekening houdend met de taken die van de provincies worden overgenomen, het geheel van de subsidie-instrumenten binnen cultuur.”

Dit komt tegemoet aan de vraag³ van de Sectorraad Kunsten en Erfgoed om Vlaanderen een regierol toe te wijzen om de complementariteit in het Vlaamse landschap te stimuleren. De sectorraad is ook tevreden dat de Vlaamse overheid garandeert dat bij de overname van de provinciale taken de kwaliteit van de opgebouwde cultureel-erfgoedwerking en ondersteuning gecontinueerd wordt.

Een concrete visie op het complementair beleid ontbreekt echter nog: hoe zullen het lokale, het bovenlokale en het Vlaamse erfgoedbeleid in de toekomst op elkaar aansluiten? Hier spelen de uitwerking van het decreet regionaal cultuurbeleid en de relatie tussen decreten onderling een cruciale rol.

Cultureel-erfgoednetwerk.

De sectorraad staat positief tegenover de uitwerking van een aanpak, in samenspraak met het erfgoedveld en met de steden en gemeenten, om de uitbouw van een netwerk te monitoren en om hiaten te detecteren en te remediëren.

Basisinfrastructuur

In de conceptnota is sprake van basisinfrastructuur. Dit wordt omschreven als collectiebeherende instellingen met een kwaliteitsvolle voorbeeldwerking en impact, bereik en relevantie op landelijk en internationaal niveau. Het is niet geheel duidelijk welke andere instellingen hier al dan niet een plaats krijgen.

Werkingsubsidie op basis van functies en rollen

Er zal worden voorzien in een substantiële structurele ondersteuning van professionele organisaties of -netwerken die een specifieke dienstverlenende functie (o.b.v. erfgoedtaken) of rol (o.b.v. thema's) opnemen m.b.t. de zorg voor en omgang met cultureel erfgoed in Vlaanderen. Het bepalen van deze functies en rollen is nog voorwerp van onderzoek en zal verder geconcretiseerd worden in het traject naar het nieuwe Cultureel-erfgoeddecreet.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed wijst op de grote onduidelijkheid over de relatie tussen organisaties en netwerken en hoe de structurele ondersteuning van beiden in de toekomst geregeld zal worden.

Veel aandacht gaat uit naar slagkracht- en efficiëntieverhoging vanuit samenwerking en netwerking. Er is ook oog voor dienstverlening maar veel minder voor de voorafgaande (processen) van expertise-opbouw die dit veronderstelt. De structurele basis van de organisaties die de netwerken en samenwerkingen dragen zijn onduidelijk. Samenwerking en netwerking vragen immers werk en energie van mensen en organisaties. Bovendien moet er ruimte voor mislukking zijn: niet elke samenwerking is immers even geslaagd.

³ Zie memorandum SARC 2014-2019, p. 27-28.

In het licht van het gewicht dat aan netwerken en samenwerking gegeven wordt in het toekomstige beleid, zal het belangrijk zijn om de kritische succesfactoren en randvoorwaarden op te lijsten die een kwaliteitsvolle ondersteunende erfgoedwerking bepalen en mogelijk maken, alsook de vertaling ervan naar formules van netwerken en samenwerking. Het gaat dan bijvoorbeeld over de verhouding tussen expertise-opbouw, expertise-deling en dienstverlening en de regie en coördinatie van samenwerkingsmodellen. De sectorraad kijkt in die zin erg uit naar de concretisering in het verdere traject.

Bovenbouw

De conceptnota scheidt geen klaarheid in de vormgeving van de bovenbouw. De sectorraad merkt op dat in de hele conceptnota – zowel omgevingsanalyse, uitdagingen als beleidslijnen – opmerkelijk weinig aandacht uitgaat naar de rol van steunpunt en belangenbehartiging in de cultureel-erfgoedsector en ervaart dit als een lacune in een omvattende benadering van het functioneren van het erfgoedveld.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed steunt de Vlaamse regierol maar vraagt een meer concrete uitwerking van het complementaire beleid. Het concept van de basisinfrastructuur roept nog vragen op bij de sectorraad.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed wijst op de grote onduidelijkheid over de relatie tussen organisaties en netwerken en hoe de structurele ondersteuning van beiden in de toekomst geregeld zal worden. Er moet bovendien ook oog zijn voor de voorafgaande (processen) van expertise-opbouw die dit veronderstelt. Tot slot vraagt de sectorraad meer duidelijkheid over de vormgeving van de bovenbouw.

6.3 Een participatieve en open cultureel-erfgoedwerking realiseren

Verhouding met de samenleving

De inleidende paragraaf schetst het uitgangspunt van de beleidslijn om participatieve en open cultureel-erfgoedwerkingen te realiseren. De inzet is nobel, met aandacht voor verbreding, vernieuwing en een duurzaamheidsperspectief in cultureel-erfgoedwerking (maatschappelijk draagvlak, ruimte voor experiment en ontwikkeling van nieuwe vormen en inhouden, een duurzame omgang en gedeelde verantwoordelijkheid voor erfgoed in de samenleving...).

Ook het actief betrekken van de samenleving en de nadruk op gedeelde verantwoordelijkheid – niet enkel van de sector en de overheid maar van de hele samenleving – wordt door de sectorraad als positief ervaren.

De sectorraad merkt echter op dat er – ondanks de focus op participatie – vaak een scheidingslijn getrokken wordt tussen de sector enerzijds, en de samenleving anderzijds. Er wordt gesteld dat *'de samenleving actief betrokken zou moeten worden bij cultureel erfgoed en cultureel-erfgoedwerking'*. De Sectorraad Kunsten en Erfgoed heeft de indruk dat 'cultureel erfgoedwerking' in deze verengd wordt tot de gesubsidieerde en erkende collectiebeherende instellingen. Heel veel erfgoedwerkingen bevinden zich echter net middenin de samenleving, vertrekkend vanuit of ten dienste van erfgoedgemeenschappen, vrijwilligers en erfgoedvormers die in uiteenlopende maatschappelijke domeinen actief zijn. Ook immaterieel cultureel erfgoedwerking bestaat slechts bij gratie van

praktijken in de samenleving. Het lijkt dus niet zozeer de samenleving die betrokken kan/moet worden bij de erfgoedwerking, maar veeleer omgekeerd: erfgoedwerkingen die aansluiting moeten maken met de samenleving.

Participatie, bereik en toegankelijkheid worden in de tekst ook vaak met noties als ‘publiek’, ‘doelgroepen’ en ‘bezoekers’ geassocieerd. Ook daarin lijkt opnieuw één segment van een erkende en gesubsidieerde sector als pars pro toto voor ‘cultureel erfgoedwerking’ genomen te worden. Daarin schuilt een tegenspraak met het nieuwe verbrede en open concept van wat de ‘cultureel-erfgoedwerking’ kan inhouden met de bijhorende nieuwe opdeling van taken, functies en rollen.

Auteursrechtenproblematiek

De aandacht voor auteursrechtenproblematiek is beperkt tot de vermelding dat *“de Vlaamse overheid zich engageert om waar mogelijk de standpunten van de cultureel-erfgoedsector, zoals verwoord door SA&S, in het Belgische en internationale debat in te brengen”*. De sectorraad wijst op de aanhoudende onduidelijkheid m.b.t. de auteursrechtenproblematiek. Het betreft zeer complexe materie waarvan het regelgevend kader zich op verschillende beleidsniveaus situeert. Dit vereist volgens de sectorraad een daadkrachtige aanpak op Europees niveau.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed vraagt om uit te gaan van hoe erfgoedwerkingen aansluiting maken bij de samenleving, in plaats van de omgekeerde redenering te volgen. Eveneens moet er doorheen de conceptnota aandacht zijn voor de nieuwe uitgebreide inhoud van het begrip ‘cultureel erfgoedwerking’.

De auteursrechtenproblematiek verdient meer uitklaring.

6.4 Cultureel erfgoed in de samenleving valoriseren

De erkenning van het potentieel van het gebruik van cultureel erfgoed buiten het erfgoedveld, is een positieve evolutie. Bovendien stelt de conceptnota dat de omgang met dat erfgoed steeds duurzaam moet zijn, en positief voor zowel het cultureel-erfgoedveld als de andere actoren. De sectorraad beaamt dit, zoals eerder gesteld in zijn memorandum 2014-2019 moet er bij de afstemming met andere beleidsdomeinen steeds rekening gehouden worden met de draagkracht en eigenheid van het cultureel-erfgoedbeleid.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed wijst hier nogmaals op de afwezigheid van de kunstensector en onroerend erfgoedsector. Deze – nochtans zeer relevante – synergie komt hier niet aan bod.

Tot slot vraagt de sectorraad ook een ambitieuzere visie wanneer het gaat over de samenwerking met onderwijs. In de conceptnota wordt de meerwaarde van de cultureel-erfgoedsector eerder beperkend geformuleerd.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed is tevreden met de erkenning van het potentieel van cultureel erfgoed buiten het erfgoedveld. Hij formuleert enkele aandachtspunten.

6.5 Een toonaangevend internationaal erfgoedbeleid nastreven

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed meent dat visie en beleid in dit hoofdstuk onvoldoende zijn uitgewerkt om de ambitie uit de titel van een ‘toonaangevend internationaal erfgoedbeleid’ waar te kunnen maken. Er zijn wel enkele concretere beleidsvoorstellen, waar hij hier op ingaat:

Informatiedoorstroming

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed is verheugd met de inzet op zichtbaarheid, doorstroming en het delen van internationale informatie inzake cultureel erfgoed. De SARC adviseerde eerder⁴ om de werking van Arts Flanders te optimaliseren door methoden te ontwikkelen opdat de culturele sector tijdige en volledige informatie aanlevert voor de databank. De evaluatie en versterking van de plaats van cultureel erfgoed en erfgoedorganisaties in Arts Flanders is volgens de sectorraad een reële nood. Het is daarenboven noodzakelijk om in te zetten op integrale cultuurcommunicatie over alle cultuursectoren en om het overleg aan te gaan met andere beleidsvelden. De sectorraad vraagt daarnaast om in de nota ook oog te hebben voor de diverse en andere initiatieven die in de erfgoedsector ontwikkeld worden met inzet op internationale zichtbaarheid en informatiedoorstroming (vanuit VKC, Lukas, e.a.).

Ondersteuning internationale projecten

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed is tevreden dat de Vlaamse overheid wil inzetten op een betere begeleiding en advies op maat van erfgoedorganisaties bij hun zoektocht naar internationale (co-) financiering voor projecten en werking. Hij brengt zijn Memorandum 2014-2019⁵ nogmaals in herinnering en wijst op zijn vraag om ook aandacht te hebben voor ondersteuning bij de opvolging en afrekening van Europese subsidiedossiers.

Het behoud van de ‘matching funds’ is positief. De sectorraad vraagt erover te waken dat het budget hiervoor elk jaar voldoende hoog is om die cofinanciering mogelijk te maken.

De sectorraad vindt het opbouwen van duurzame internationale netwerken, contacten tussen instellingen op internationaal niveau, zeer waardevol. De voorstellen in het hoofdstuk ‘Flexibele ondersteuning van internationale netwerking’ worden dan ook positief onthaald. De sectorraad vindt het wel raadzaam om deze ondersteuning voor alle erfgoedwerkingen open te stellen, niet enkel voor de cultureel-erfgoedorganisaties met een kwaliteitslabel en (min.) een regionale werking.

Indemniteit

In de conceptnota wordt veel aandacht besteed aan het feit dat er in Vlaanderen nog steeds geen indemniteitsregeling bestaat. De sectorraad vraagt op korte termijn duidelijkheid over wanneer dit zou kunnen gerealiseerd worden. Hij is steeds bereid mee na te denken over oplossingen voor de moeilijkheden waarmee de beleidsmakers in deze geconfronteerd worden.

⁴ Zie advies van 28 mei 2014 over de culturele belangen van de Vlaamse Gemeenschap, p.31 e.v..

⁵ Zie Memorandum SARC 2014-2014, p. 33.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed is verheugd met de aandacht voor internationaal cultureel-erfgoedbeleid.

Er moet dringend werk gemaakt worden van een indenniteitsregeling.

6.6 Een duurzame basis voor cultureel-erfgoedwerking garanderen

Complementair beleid en Vlaamse regierol

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed vindt de inzet voor een coherent en performant instrumentarium positief, samen met de nieuwe rolverdeling wat betreft het complementair beleid. Zoals reeds eerder aangegeven (zie punt 6.2.) is de sectorraad tevreden met de Vlaamse regierol en prioritering. Bij subsidiëring door meerdere subsidiënten is afstemming immers essentieel en de engagementen en intenties van de subsidiërende overheden moeten bij elkaar bekend gemaakt kunnen worden⁶.

Vlaamse ondersteuning van een cultureel-erfgoedwerking naar het lokale niveau – via intergemeentelijke samenwerking – wordt voortgezet. De kracht van het jarenlang opgebouwde fijnmazige netwerk(model) en de expertisenetwerken met bereik van Vlaamse tot lokale werking, kan zo blijven doorwerken.

Hoewel de erfgoedconvenants blijven ingeschreven in het Cultureel-erfgoedbeleid is het niet duidelijk hoe deze visie de werking lokaal en bovenlokaal definieert. De termen worden door mekaar gebruikt. Welke rollen ziet de Vlaamse overheid voor de convenants en welke aspecten gaan naar het regiodecreet?

De rol en plaats van de kunststeden is nog vager. In de opsomming van de beleidslijnen komen alleen de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden voor.

Aansluitend verwijzen we naar de opmerkingen hierboven in 6.2 omtrent de uitbouw van het erfgoednetwerk. Een specifieke vraag rijst ook m.b.t. de vermelding in 6.1. met betrekking tot 'werkingssubsidies voor dienstverlenende erfgoedorganisaties en/of -netwerken met voldoende operationele slagkracht en landelijke relevantie voor het opnemen van functies en rollen i.f.v. een duurzaam collectiebeleid (zie 2.3.): wordt ondersteuning van dienstverlening en/of netwerken hier plots vernauwd tot (enkel) werkingen in functie van duurzaam *collectiebeleid*? Met het oog op de langetermijnontwikkeling van de sector dringt de sectorraad erop aan om de mogelijkheid van netwerken en dienstverlenende organisaties te situeren binnen de scope van de diverse functies en rollen die de conceptnota voor erfgoedwerking heeft onderscheiden.

Goed bestuur

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed adviseerde eerder al over principes voor goed bestuur in de culturele sector⁷. Hij is dan ook verheugd met de aandacht hiervoor in deze conceptnota. Elementen zoals de onafhankelijkheid van besturen moeten in deze wel mee worden genomen.

Inhaaloperatie infrastructuur

De sectorraad onthaalt de aangekondigde inhaaloperatie voor infrastructuur vanuit een gecoördineerd beleid en helikoptervisie zeer positief. De aandacht voor kwaliteit inzake o.a.

⁶ Zie Memorandum SARC 2014-2019, p. 29

⁷ Zie advies van 31 augustus 2015 over de principes van goed bestuur i.h.k.v. het Kunstendecreet

veiligheid is terecht. Participatie, inbedding in de gemeenschap en samenwerking tussen sectoren vragen een gepast beleid rond infrastructuur. Momenteel is de infrastructuur overwegend functie- en disciplinegericht gebouwd. Er zullen beleidsmatige keuzes gemaakt moeten worden. Infrastructuur van de toekomst zal moeten kunnen fungeren als “culturele ruimte”⁸.

Hier moeten wel voldoende middelen tegenover staan.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed ondersteunt de Vlaamse regierol maar vraagt uitklaring over het complementaire beleid en de concrete inzet, vormgeving en ondersteuning van netwerken en samenwerking. De aandacht voor goed bestuur is positief. Een inhaalbeweging voor infrastructuur is noodzakelijk, maar hier moeten wel voldoende middelen tegenover staan.

Namens de Sectorraad Kunsten en Erfgoed,

Heidi De Nijn, voorzitter
Herman Baeten, ondervoorzitter
Liesbeth Lemiere, secretaris

⁸ Voor een diepgaande analyse en concrete aanbevelingen, zie het advies ‘Bouwen aan culturele ruimtes: technische prioriteiten voor culturele infrastructuur’, 17 januari 2014.